

Brief – Het belang van recreatie & toerisme voor Fryslân (2027–2031)

Geachte heer/mevrouw,

Met het oog op de komende Provinciale Statenverkiezingen bieden wij u als recreatie- en toerismebranche graag inspiratie voor uw partijprogramma. Fryslân beschikt over een sterke en onderscheidende vrijetijdseconomie, gedragen door watersport, natuur, cultuurhistorie en de Friese identiteit. De sector levert een belangrijke bijdrage aan brede welvaart, leefbaarheid en regionale economie. Onderstaand vindt u kernpunten en voorbeeldteksten die mogelijk bruikbaar zijn in uw programma.

Economische én maatschappelijke waarde van recreatie en toerisme in Fryslân

De vrijetijdseconomie is één van de belangrijkste pijlers onder de Friese economie:

- Dankzij 1,3 miljard/jr aan toeristische bestedingen en 8 miljoen overnachtingen in Friesland zijn we in staat om voorzieningen waar ook de eigen inwoners van profiteren in een goede staat te houden.¹
- De Gastvrijheid sector had in 2024 een aandeel van 7,2% in de totale Friese werkgelegenheid met circa 24.000 banen. Het aandeel van de sector is hiermee hoger dan landelijk (6,7%).
- Tussen 2015 en 2024 nam het aantal banen in de gastvrijheidssector met 4.300 toe, goed voor een groei van 21,7%. Deze groei ligt ruim boven de gemiddelde Friese banengroei van 17,3% en is ook van groot belang voor het landelijk gebied.
- De toeristische sector én de landbouw dat een werkgelegenheidsaandeel heeft van 3,9%² in Friesland zijn samen de belangrijkste bedrijfstakken voor het Friese landelijke gebied.
- Fryslân is de grootste watersportprovincie van Nederland, met circa 36.000 ligplaatsen en 250 jachthavens. Daarnaast beheert de Marrekrite nog eens 300 locaties in de vrije natuur.
- Het klinkt misschien verrassend maar de (Friese) inwoner is grootste toerist in haar eigen provincie doordat zij de meest recreatieve bezoeken afleggen in een straal van 20-30 kilometer rondom hun verblijfsplaats. Investerings in kwalitatieve infrastructuur (wandelen, fietsen en varen) is daarom niet alleen van meerwaarde voor toerisme maar juist voor de eigen inwoners.
- Friezen vinden toerisme belangrijk en zijn ambassadeur voor hun provincie mede omdat ze zelf tevreden zijn over hun eigen recreatieomgeving. Slechts 18 procent van de inwoners vindt dat toerisme ten koste gaat van de rust, ruimte en natuur in Fryslân. (Panel Fryslân, 2025). Het is belangrijk om te streven naar een verantwoorde balans tussen leefomgeving, natuur en toeristische economie.
- De internationale concurrentiepositie van toeristische bedrijven staat onder druk door de btw-verhoging van 9 naar 21% in 2026 op toeristische overnachtingen. Dit blijkt uit boekingscijfers en raakt Fryslân hard. Zie ook de brandbrief hierover van de kustgemeenten³.
- Toerisme verdient een volwaardige plek in provinciaal beleid als drager van brede welvaart met een positief duurzaam ontwikkelperspectief voor de toekomst.

¹ <https://bluedeltamonitor.nl/speerpunten/tourism-hospitality/>

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2026/de-regionale-economie-2025/2-economische-groei>

³ <https://www.kimonederlandbelgie.org/brandbrief-aan-minister-economische-zaken-en-klimaat-over-21-btw-op-logies/>

Oplossingskracht in grote opgaven

Fryslân staat voor grote transitie: landbouw, waterbeheer, natuur, klimaat en leefbaarheid. De recreatiesector kan hier een verbindende rol in spelen.

- **Streekproducten:** Recreatieondernemers werken samen met boeren door fietsroutes langs boerderijen met natuurinclusief beheer te leiden. Gasten kopen lokaal geproduceerd voedsel kopen, wat zorgt voor een aanvullend verdienmodel voor de agrarische sector.
- **Klimaatadaptatie en waterberging:** Recreatieparken richten hun terreinen steeds vaker in als 'sponzen' om water vast te houden. Dit helpt tegen extreme droogte én wateroverlast, terwijl het tegelijkertijd dient als aantrekkelijk, waterrijk recreatielandschap.
- **Natuurbehoud via toerisme:** Bezoekers dragen direct bij aan het behoud van natuurgebieden en veel zijn ook aangesloten bij natuurbeschermingsorganisaties. Het uitgangspunt is dat niet overal alles kan maar dat we ook niet nodeloos toegangsbeperkingen moeten instellen (zie de discussie in het Waddengebied⁴). De mens/recreant maakt immers ook deel uit van het ecosysteem en heeft natuur nodig om te ontspannen.
- **Verbeteren waterkwaliteit:** De waterkwaliteit is in Friesland niet op orde vanwege te hoge normoverschrijdingen door PFAS en bestrijdingsmiddelen. Dit dient te worden verbeterd zodat er veilig kan worden gezwommen.
- **Cultuurhistorie en leefbaarheid:** Door oude boerderijen/staten en stinzen, historische paden en typisch Friese landschapselementen (zoals houtwallen) te behouden en te integreren in toeristische routes, blijft de leefbaarheid en het unieke karakter van het Friese platteland behouden en profiteren winkels en horecavoorzieningen in grote en kleine kernen.

Ruimte voor duurzaam ondernemerschap

Fryslân kent een sterke traditie van familiebedrijven, watersportondernemers en recreatiebedrijven die willen verduurzamen. Dit is noodzakelijk om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen. Een belangrijke trend is dat toeristen steeds meer waarde hechten aan ruimte, privacy en comfort die is versterkt door de behoefte om te ontspannen in een natuurlijke, rustige omgeving en de populariteit van vakanties in eigen land. Dit betekent dat recreatieparken en campings moeten inzetten op schaalvergroting van standplaatsen en verduurzaming van het terrein.

- Ondernemers krijgen ruimte om te innoveren, te verduurzamen en toekomstbestendig te investeren.
- De provincie stimuleert natuurinclusief en circulair ondernemerschap binnen recreatie en toerisme.
- Regelgeving wordt vereenvoudigd om duurzame ontwikkeling te versnellen.

⁴ <https://www.nu.nl/binnenland/6399999/onrust-op-de-wadden-over-mogelijk-afsluiten-natuur-het-is-genoeeg-geweest.html>

Vitale en toekomstbestendige sector

- Wij zetten in op vitale recreatiebedrijven met ruimte voor digitalisering, verduurzaming, mensen met een beperking en herstructurering en ontwikkelen in overleg met HISWA-RECRON een innovatiefonds.
- De provincie voert actief beleid tegen permanente bewoning en versterkt de recreatieve functie van parken.
- We zijn voorstander van een innovatiesubsidie voor digitalisering, toegankelijkheid, energiebesparing én duurzaamheid voor toeristische bedrijven. Andere provincies⁵ stimuleren wel met regelingen maar Friesland al vele jaren niet en dat is opmerkelijk.

Bereikbaarheid en infrastructuur

- Fryslân beschikt over een fijnmazig netwerk van recreatieve routes en voorzieningen.
- Wij investeren in recreatieve netwerken over water, weg en fiets.
- Wij zetten in op oplossingen voor energie-infrastructuur om groei en verduurzaming mogelijk te maken.
- We maken ons zorgen over de keuzes van Rijkswaterstaat om de wegen/kunstwerken in het Noorden niet langer te onderhouden door geldgebrek. HISWA-RECRON waarschuwde hier al eerder voor in de Provinciale Omgevingsvisie en de media omdat het Noorden hiermee bewust wordt achtergesteld met ernstige gevolgen voor bereikbaarheid over wegen en water.
- Veel kleinere vaarwegen dreigen dicht te slibben door overmatige groei van waterplanten (invasieve exoten).

Arbeidsmarkt en onderwijs

- Wij verbeteren de aansluiting tussen onderwijs en de recreatiesector.
- De provincie investeert in opleidingen en arbeidsmarktinitiatieven.
- Innovatieve oplossingen voor personeelstekorten worden actief ondersteund.

Kwaliteit van ruimte en landschap

Het Friese landschap – water/meren, weiden, wouden, terpen en dorpen – vormt de basis van recreatie en toerisme.

- Wij versterken de kwaliteit van landschap en openbare ruimte, met oog voor recreatie, natuur en beleving.
- Recreatie draagt bij aan behoud van landschap, cultuurhistorie en erfgoed.
- Wij zetten in op een aantrekkelijke leefomgeving waarin recreatie en natuur elkaar versterken.

⁵ https://regelen.overijssel.nl/Producten_en_diensten/Subsidies/Werken_en_ondernemen/Ons_toeristisch_Mkb

Onze oproep

Wij vragen om recreatie en toerisme in Fryslân:

- **Te erkennen als strategische sector;**
- **Te verbinden aan maatschappelijke opgaven;**
- **Te ondersteunen in verduurzaming en innovatie;**
- **Integraal op te nemen in provinciaal beleid.**

Zijn er vragen over bovenstaande inspiratiebrief neem dan gerust contact met mij op.

Met vriendelijke groet,
HISWA-RECRON

Jan Ybema

Regiomanager Fryslân en Groningen / Commercieel directeur HISWA-RECRON Service bv
j.ybema@hiswarecron.nl / 06 - 53 83 64 55